

Рецензія на монографію

«Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України (XVI – початок XXI століття): порівняльний аналіз» (Е. С. Вільчковський, Б. М. Шиян, А. В. Цьось, В. Р. Пасічник)*

Вільчковський Едуард Станіславович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, дійсний член Міжнародної академії педагогічних і соціальних наук. Випускник Київського державного інституту фізичної культури (1956 р.). Автор понад 400 науково-методичних публікацій, зокрема 33-х монографій, посібників та підручників із педагогіки, теорії і методики фізичного виховання, валеології. Серед його учнів – 16 кандидатів і п'ять докторів педагогічних наук та із фізичного виховання і спорту.

Шиян Богдан Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури та спорту. Випускник Львівського державного інституту фізичної культури (1958). Тривалий час очолював кафедру теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Автор понад 140 науково-методичних публікацій, зокрема семи монографій, підручників, посібників із теорії і методики фізичного виховання. Серед його учнів – 20 кандидатів і докторів педагогічних наук та із фізичного виховання і спорту.

Цьось Анатолій Васильович – доктор наук із фізичного виховання і спорту, професор, перший проректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Випускник Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки (1989 р.). Автор понад 150 науково-методичних публікацій, зокрема 11 монографій, посібників з історії фізичної культури, теорії та методики фізичного виховання. Серед його учнів – 19 кандидатів педагогічних наук та із фізичного виховання і спорту.

Пасічник Володимир Романович – доктор педагогічних наук, професор. Випускник Київського державного педагогічного інституту імені Максима Горького (1984 р.). Автор понад 90 науково-методичних праць, зокрема п'яти монографій із педагогіки, історії, теорії та методики фізичного виховання.

Фізичне виховання як складова частина навчання й виховання впродовж тривалого часу розвивалося залежно від соціальних, культурних, економічних чинників регіону. Тому ключовим моментом у розумінні сучасної системи фізичного виховання школярів є аналіз історичних аспектів її становлення, порівняння з досвідом інших країн, особливо тих, що найближчі до України за традиціями, менталітетом, багатомілітичною історією та географічним положенням.

У колективній монографії «Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України» (XVI – початок XXI століття): порівняльний аналіз» визначено особливості, тенденції й напрями еволюції системи фізичного виховання дітей і молоді в Польщі та Україні від XVI ст. до наших днів. Такий цілісний аналіз, узагальнення й порівняння в історичному плані багаторічного досвіду становлення та розвитку системи фізичного виховання – завдання, без сумніву, важливе й нагальне.

Колектив авторів представлено провідними науковцями України та Польщі в галузі фізичного виховання, спорту, педагогіки. Серед них – член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор Вільчковський Едуард Станіславович (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Кельцинський університет імені Яна Кохановського), заслужений працівник фізичної культури і спорту України, доктор педагогічних наук, професор Шиян Богдан Михайлович (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка), доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Цьось Анатолій Васильович (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) та доктор педагогічних наук, професор Пасічник Володимир Романович (Кельцинський університет імені Яна Кохановського). Авторський колектив із різноаспектними, але однонаправленими науковими інтересами.

© Куц О., 2016

*Е. С. Вільчковський Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України (XVI – початок XXI століття): порівняльний аналіз / Е. С. Вільчковський, Б. М. Шиян, А. В. Цьось, В. Р. Пасічник. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 240 с.

сами, акумулюючи свої зусилля й наукові напрацювання, зумів здійснити системний порівняльний аналіз фізичного виховання школярів Польщі та України. Саме такий підхід у вивченні означеної проблеми дає можливість глибше зрозуміти закономірності поступового розвитку системи фізичного виховання дітей і молоді, їх зумовленість суспільним, економічним, соціально-культурним й іншими чинниками, виявити зв'язки між ними та об'єктивно оцінити сучасний стан навчально-виховного процесу з цього предмета й напрями подальшої еволюції.

Рецензована праця вміщує вступ, шість розділів, у яких висвітлено різні грані досліджуваного питання, а також список використаних джерел, який складає 543 найменування.

Матеріал у першому розділі «Становлення і розвиток системи фізичного виховання школярів у Польщі та Україні в XVI – початок XX ст.» – це аналіз доробок польських й українських авторів того часу. Фізичне виховання розглядається як важлива освітня складова та спосіб покращення здоров'я школярів. Крізь призму розвитку фізичного виховання розглянуто видатні постаті, зокрема Тадеуша Чацького, який був організатором освіти у Волинській, Київській і Подільській областях; Олександра Духновича, котрий розробив систему фізичних вправ; Михайла Демкова, який в основу фізичного виховання поклав вікову періодизацію розвитку дитини. Поданий у розділі матеріал про козацькі традиції фізичного виховання дітей, фізичне виховання в календарній і родинній обрядовості українців розкриває власне українське коріння сучасного сімейного, родинного, народного фізичного виховання.

У другому розділі «Стан фізичного виховання учнів у польських та українських школах у першій половині XX ст.» здійснено багатоаспектний аналіз фізичного виховання школярів у Польщі й Україні в міжвоєнний період, розглянуто політику тогочасного уряду щодо концепцій розвитку фізичного виховання, заохочень молоді до занять спортом, внесок провідних науковців у становлення фізичного виховання в Польщі. Паралельно наведено інформацію про систему фізичного виховання українських школярів, чинні навчальні програми й схеми уроків фізичної культури, про важливість урахування стану здоров'я дітей та поділ їх на групи залежно від фізичного розвитку й здоров'я.

Третій розділ монографії «Розвиток системи фізичного виховання школярів у Польщі та Україні в 40–60-х роках XX ст.» уміщує результати досліджень науковців стосовно становлення системи фізичного виховання дітей і молоді після Другої світової війни, де провідне місце належало цілеспрямованій діяльності держави й освітніх органів. Розглянуто основні тенденції розвитку системи фізичного виховання українських школярів у 1945–1960-х рр., внесок визначних педагогів та науковців.

У четвертому розділі «Особливості фізичного виховання молодого покоління Польщі та України в 70–90-х роках XX ст.» розглянуто вплив соціально-економічного становища на стан фізичного виховання дітей та учнівської молоді, вплив урядових установ на розвиток фізичного виховання школярів, схарактеризовано чинні шкільні програми з фізичної культури.

П'ятий розділ «Реформування шкільної освіти в Польщі та Україні наприкінці XX – на початку XXI ст.» уміщує інформацію про сучасний стан фізичного виховання в Польщі й систему фізичного виховання дітей та учнівської молоді на сучасному етапі розвитку шкільної освіти в Україні. Подано характеристику принципів позицій у системі освіти дітей і молоді Польщі, де зазначено, що дисципліна «Фізичне виховання» є обов'язковою в школах усіх типів, а для учнів, які мають здібності до занять спортом, створено відповідні класи. Розглянуто базові положення сучасних польських й українських шкільних навчальних програм, Державні вимоги України до завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку та учнів, основні засади Положення про організацію фізичного виховання й спорту.

Логічним продовженням викладених вище історичних аспектів становлення сучасних систем фізичного виховання в Україні й Польщі є шостий розділ монографії «Фізичний розвиток та рухова підготовленість учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України». Влучно зауважено, що фізичний розвиток дітей і молоді – найбільш об'єктивний показник, який характеризує рівень їхнього здоров'я. Наведено дані щодо результатів антропометричних вимірів учнів загальноосвітніх навчальних закладів Польщі й України.

Представлена на рецензію монографія – це фундаментальна праця, якої так не вистачало. Автори вміло подали добірку інформації, її аналіз і тлумачення для заповнення прогалин в історії становлення системи фізичного виховання. Потрібно зазначити, що монографія гарно ілюстрована, матеріал викладено в доступній формі для широкого кола читачів й водночас має наукову цінність і практичне значення для студентів, науковців, освітян.

Рецензент – Куц Олександр Сергійович, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання Херсонського державного університету.